حمه عەلی مەدهۆش

یــانەی دڵان

محمدی مەلا کریم
ئامادەی کردوەو پێشەکیی بۆ نووسیوە

ڕەنگ بێ لەناو شاعیرانی ئەم سەردەمەی کورددا ئەوەی لەهەموان زیاتر بە بابەتی سەرەکی و بنچینەیی شیعرەوە –دڵداری‌یە –پێوەندبێ و جێدەستی لەهەموان زیاتر پێیەوە دیاربێ، مەدهۆش بێ.

مەدهۆش بە بەرهەمی فرەی، بە بەردەوامیی هێنانە بەرهەمی لەچل ساڵ لەمێژەوە تائەمڕۆی، بەناسکی و ڕاستی هەست و، میللی‌یەتی فۆرم و زمانی، بەوردە خولیای دڵی دڵداران دەربڕینی و، بەنەبڕانی هەرگیزی ڕیشەی پەیوەندی لەگەڵ سەرچاوەکانی ئیلهام و سرووشتی شیعر وتنی، بێ‌ئەوەی کەسێك یارای ئەوەی ببێ خۆی لەم مەیدانەدا لەو بەپێش دەسترو سەر بەدەرەوەبووتر بزانێ، توانیویە ناوی شایان و پڕبەپێستی (شاعیری دڵداری) بۆخۆی دابڕێ و تاجی ڕەزامەندی سەرانسەری دڵداران، بەکوڕوکچیانەوە، لەسەری خۆی بنێ.

بەڵام بەداخەوەو لەگەڵ ئەوەشا کەمەدهۆش چەندی پێکرابێ هەوڵی‌داوە چەردەیێ کات لەپێویستی نان پەیداکردن دابڕێ و بەخوێندنەوەو خۆ ڕۆشنبیرترکردنەوە خەریك بێ، هێشتا شتێ لەوانەی لەخۆیانداو بەهەڵکەوتێکی باش و مایەیەکی بەپێزیی بەرهەم دائەنرێن بۆ ئەمیش و بۆ کەسانی‌تریش، لەمدابوە بەکۆسپی ڕێی گەشەکردنی پتر، وا کەپێویستەو، لەباخی شیعری مەدهۆشدا بوە بەدڕك و، ئەگەر ئەم شتە لەهەردوو ڕووکەیەوە بەبارە باشەکەدا چون یەك بوایە، مەدهۆش گەلێ لەئێستە گەشەکردووترو پێشکەوتووترو سەرکەوتووتر ئەبوو. پێشتر ئیشارەتمان بۆ یەکێ لەو خاسیەت یالەو ڕێکەوتە باشانەکرد کەبۆ مەدهۆش هەڵکەوتوون کەئەوەش نەبڕانی هەرگیزی ڕیشەی پێوەندیەتی لەگەڵ سەرچاوەکانی ئیلهام و سرووشی شیعر وتنی. مەبەستم لەمەیش، وەکم لام وایە زۆرتان پێش ئەوەش کەباسی بکەم ئەزانن چی ئەڵێم، دانیشتنیەتی لەدووکانێکی بەرگدرووانداو

پێشوازی کردنی ڕۆژی چەندین جاریەتی لەپۆلی نازدارانی شۆخی عەودالی دوای ڕازاوەترین کالاّ بۆ جوانترین بالاّو.. دیتنی دەیان خواژنی جوانیـیه کەهەریەکە لەڕوویەکەوە سەرامەدو نموونەن و دڵی دڵداران بەدەوریانا ئەفڕێ و، گۆرانی دەنگ خۆشان بۆیان ئەچڕێ.. ئائەمەو، ئەو باس و خواس و سەرگوزەشتە گێرانەوانەی کەزۆرجار خۆیان بەدوای ئەم دیدارانەدا بەزۆر بەکێش ئەکەن و، هەموو ڕۆژێ ئەبن بەهەوێنی گیرسانی چەند شیعری جوان و بەتام و پێز، هەرخۆشیانن لەمەیدانی خوێندنەوەو ڕۆشنبیری و خۆ رۆشنبیرتر کردن و ئاگاداری لەنموونەکانی ئەدەب و دەوڵەمەندبوون بەتەجرەبەی کەسانیتری —دوور ئەخەنەوەو وای لێئەکەن سەرچصاوەی سەرەکی بیری تێکڕا هەر بەهرەی خواپێداوی خۆی و باری ژیان و هەڵکەوتی ڕۆژانەی خۆی بێ و لەو هەموو سامانە دەوڵەمەندەی بێبەش ئەکەن کەجیهانی ئەدەب پێشکەشی ئەدەب دۆستانی سەرانسەری جیهانی ئەکا.

بۆیە ، من لام وایە ئەگەر مەدهۆش بەردەوام و بە پێی بەرنامەوپرۆگرامێك ڕۆژانە توانیبوویایە یەك دوو سەعاتێك کومتر خەریکی کار بوایەو بەشێکی ئەویەك دوو سەعات لەکار دابڕانەی بدایە بە خوێندنەوە ، ئێستا ئێمەش لوم مەیدانەدا — مەیدانی شیعری دڵداری —لە عەرەبی خاوەنی شیعرو پەخشانی ناسکی نەزار قەبانی کەمتر نەئەبووین و ، مەدهۆشی شاعیری ڕەنجکێشی ئێمەش چەند پێپیلکە لە ژوور ئەم پلە بەرزەی ئێستایەوە ئەبوو ..

لەشیعری مەدهۆشدا قۆناغێکی شیعری کلاسیکی مەشرەب هەیە . ئەمیش لەساڵەکانی سەرەتای شیعر وتنیا هەر ئەو ڕێچکەیەی گرتووە کە شاعیرەکانی قۆناغی کلاسیکیمان ، واتە قۆناغی بەسرانەوە بە عەرووزی عەرەبی و هونەرە شیعریەکانی عەرەبی و فارسی یەوە کردوویانە . ئەمە بەش بەحاڵی لاوێکی شاگرد خەیاتی نیمچە خوێندەواری وەك ئەوی ئەو ڕۆژە ، کارێ بوە زاتێکی زۆری ویستووە . بەڵام ئەو هەر لەو سەردەمەشەوە هەستی بە ڕەوانی و باشتر بەدەستەوە هاتنی وەزنی پەنجەی میللی کردووە ، ئیتر زۆری نەخایاندووە ڕێی خۆی دۆزیوەتەوە و ڕێبازی شیعری پەنجەو هەندێ وردە جۆری شیعری نوێی کردوە بە

ڕێبازی یەکجاری خۆی و بۆ (بێ تاقەتی) نەبوبێ نەگەڕاوەتەوە ناو جاڕی شیعری کلاسیکی .

لەبارەی بابەتیشەوە ، چەند ساڵێکی دووایی سالأنی چل و سەرەتای سالأنی پەنجا ، مەدهۆش، کەمتر لە هەڵسوڕانی ڕۆژانەی ، لە مەیدانی شیعری چینایەتی و نیشتیمان پەروەریشدا پەل ئەهاوێ ..بەلأم لەگەڵ ئەوەشدا تا ئازاری خۆیسەخت تر بووبێ پەل هاویشتنەکەشی توند تر بووە .ئیتر لەوە پاش ، وردە وردە، ئەگەڕێتەوە سەر ڕێبازی سەرەکی شیعرو تا ئەم سالأنی دوایی یە کە لێشاوی نەتەوەیی هەستی هەموانی هەژاند شیعری مەدهۆش ڕێگای خۆی بەرناداو بەڵکو ئەڵێم پاشانیش زۆر بە ئاستەم نەبێ لێی لانادا . بەلأم ئەو هوشیارییە کۆمەلأیەتییەی کەلەو سالە پێشینانەدا وەدەستی هێناوە . لەبیری ناچێتەوەو تاونەتاو بەپێی جۆری ڕێ وشوێن و لە قالْبێکی هونەریدا سەرهەڵئەداو لەگەڵ شیعری هەموو قۆناغەکانی ژیانیا ڕەنگ ئەداتەوەو ، وەك خوێی چێشت تامی زۆربەی شیعرەکانی خۆش ئەکات ...واتە مەدهۆش لەم قۆناغەدا تەنها شێوە زەقەکەی شیعری سیاسی بەرداوە ، ئەگینا هەمیشە ، بەهەر جۆرێ بوبێ ، دەنگی خۆی لەدژی ستەمی کۆمەلأیەتی با هەر لە مەیدانی دڵداریشدا بێ ، دەربڕیوە .

مەدهۆش شاعیرێکی حازر بەدەستە .لەگەڵ کەرەستەی شیعردا ، وەك لەگەڵ پارچەی قوماشدا ، مامەڵە ئەکات ، چۆن ئەو پارچە قوماشە مردووە ئەکا بە جوانترین سیپاڵ و چەند قات پتر جوانیی جوانانی پێ دەرئەبڕێ ، هەروا ئەوبەیەك گەیشتنە زۆرە هەموو ڕۆژێ دووبارە بووانە کە ڕەنگ بێ لای زۆر کەس وەك شتێکی عادەتی ڕوو بدەن و بەسەربچن و ئەو بیرانەی لەو کاتانەدا بەخەیاڵدا دێن ، لەشێوەی ناسکترین و پڕ سوزترین شیعردا ئەهۆنێتەوەو پێشکەشی خوێندەوارانی ئەکا .

زۆر جاریش هەر لەم کەرەستانەوە بنەمای شتێکی لەوەندەی لەوزەی شیعردا بێت –درێژ تری دەسگیر ئەبێ و ، ناچار ئەبێ بە پارچە پەخشانێك یا لەشێوەی چیرۆکدا دای ئەڕێژێتەوە . کەواتە چیرۆك لای مەدهۆش بوو بە چارەسەری ئەو

گیروگرفتانەی شیعر دەسەلاتی بەسەر چارکردنیانا ناشکێ ، چونکە ئەم زۆر حەزی لە شیعری حیکایەت خوانی نی‌یە ، با لەم مەیدانەسدا بێتەجرەبە نەبێ .

مەدهۆش ئەوەندە بە زمانی خەڵك شیعر ئەڵێ گەڵێ جار زاراوەی تایبەتی ناو شاری سلێمانی لا ئەبێ بەزمانی ئەدەبی یەکگرتووی کورد .بە لای منەوە ئەمە لە ڕاستیدا لاوازی‌یەکی زەقە جاروبار بەهەندێ شیعری مەدهۆشەوە دیاری ئەدا ، وەك ئەو جاروبار گیروگرفتە عەرووزی یانەش کە نەختێ تای بەیتی لا لاسەنگ ئەکەن و شاندانەبەرێك پێویست ئەبێ بۆ ئەوەی شیعرەکە بە تەواوی ڕاست بێتەوە

من دڵنیام لەوە کە پێشکەش کردنی دیوانی شیعری مەدهۆش کە زۆربەی هەرە زۆری شیعرەکانی تیایە ، لەم ڕۆژانەدا بە خوێنەواری کورد ، تاوێك ئەیانگێڕێتەوە بۆ ڕۆژە ڕۆمانسی‌یەکانی سالانی چل و پەنجا کە ئێواران کۆمەڵی لاوان بە کۆلانەکانی سلێمانیدا ئەسوڕانەوەو جامانەکانیان بەسەر شانیاندا شۆڕ ئەکردەوەو بە کۆمەڵ گۆرانی‌یە خۆشەکانی کەلەپووری سەردەمی زێڕینی بابانیان ئەوت و ، کچانیش لەبەر مالان و لەدرزی دەرگاوە سەیریان ئەکردن و بەبزەی سەرلێو گەرمتریان ئەکردن و بە دڵیش بۆیان ئەسەندنەوە ..وایش بزانم ئەو جۆرە ڕۆمانسیەتە ، هەرچەند بەدیمەن لە باری ئێستاوپێویستی ئەدەبی ڕیالیستی‌یەوە دوورە ، بەلام لەسەرێکی کەوە تینێك ئەدا بە گیانو ، گڕی خەبات بۆ ژیانێکی ئازادو کامەران و بێ سەرئێشەی ناپێویست ، خۆش ئەکا .

زۆر پێخۆشحال ئەبم ئەگەر بزانم بەو ڕەنجەی لەگەڵ نوسینەوەو بابەت بەندی و خەریك بوونی ئەم دیوانەی مەدهۆشی ئازیزو خۆشەویستدا ، داومە– خوا عومری ئەوەندە درێژ بکا تا ئەمەندەی تریش شیعرمان بۆ ئەڵێ –لەم چەرخەدا کە خەڵك بەچرای ڕۆن گەرچەکەوە بە دوای تۆزێ شادمانیدا ئەگەڕێن ، بووم بە مایەی تروسکەی شادی و خۆشی خستنە دڵی خەڵکی کورد ، بەپیاوو ئافرەت ، کوڕو کچیانەوە ، ئەوانەی لەم دیوانەدا بیرەوەری زەمانی لاوی خۆیان ئەخوێننەوە و ئەوانەش کە دەرزی بۆ ئەمڕۆی کوڕێنی‌یان لێ وەرئەگرن .

ئیتر فەرموون ئەوە ئێوەو ، ئەمەش چەپکە گوڵی هەمەڕەنگەی شیعری ناسك و ئاگری دڵ خۆشکەری مەدهۆشی بەرگدروو ، شاعیری دڵ و خۆشەویستی ،شاعیری دوا هیواو ئامانجی ژیانی کامەرانی بەرەی ئادەمیزاد .

محمدی مەلا کەریم
بەغدا-١٩٨١/٥/٣

سەبارەت بە خۆم و شیعرم

هەر لەمناڵی‌یەوە هۆگری جوانی و سروشت بووم. حەزم ئەکرد زۆرتری کاتم سەرلەبەیانی و ئێواران درەنگ لەقەراغ شار بەسەربەرم. تابۆم کرابێ حەزم کردووە بەتەنیابم،چونکە بێ‌ئەوەی بەخۆم بزانم بەجۆرێك دڵم شاد ئەبوو لەخۆمەوە دەستم ئەکرد بەسووڕدان و چەقەنەلێدان، یاپەستی‌یەك دای ئەگرتم. جارێکیان لەبن خەرمانێکا کوڵی گریانم هەستابوو بەدەنگی بەرز ئەگریام. کەلەدەنگێك سەرم هەڵبڕی ئەبینم زەلامێك لەبەردەمما بەسەر سوڕمانەوە وەستاوە، لێم ئەپرسێ: ڕۆڵە بۆ ئەگریت؟ بەڵام من قوڕگم ئەوەندە پڕبوو بوو لەگریان، نەم ئەتوانی وەڵامی بدەمەوە.

لەبارەی جوانیی ئافرەتەوە زۆرجوان پەرست بووم، بەڵام زیاتر حەزم لەجووڵان و ڕووداوو بەسەرهات کردووە. زەردەخەنەیەك لەجێی خۆیا بووبێ، زیاتر بزواندوومی بادەم و لێوەکەش جوان نەبووبێ . جۆری زەردەخەنەوڕۆین و هەستان زیاتر ئەمجوڵێنێ . چونکە هەر جوڵانەوەیەك تەعبیرێکی تیا بەدی ئەکەم

. بگرە کە سەیری چاوێك ئەکەم ، نەك لەبەر جوانییەکەیەتی ، بەڵکو بیر لەو تەعبیرە ئەکەمەوە کەلەو چاوەدا هەستیٚ ئەخاتە ڕوو . چاوەڕوانیٚیە یان شەرمە ، قینە یان شادیٚیە ؟ ئالەم جۆرە شتانە . بەکورتی ئەتوانم بڵێم هەمیشە کەسێکی جوانی پەرستی ئەوتۆ بووم لەهەر جوانێکدا شتێکم بەگەن کردووە ، وەجوانی تەواوم یان هەموو جوانیٚیەکانم بەسەریەکەوە لەکەسێکدا نەدیوەتەوەو نمونەیەکم نەدیوە هەموو ئەو ئاواتانەی تیابیٚ کەلەبارەی جوانیٚیەوە لەدڵما بوون .

لەبەرئەوە شیعرەکانم بەدەگمەن باسی جوانیٚیان تیایە . بەشی زۆری باسی ڕووداوو بەسەرهاتە چ هی خۆم ، چ لەو ڕووداوانەی بەرچاوم کەوتوون و خستومنەتە ڕوو . بۆ ئەم مەبەستەش زیاتر دوو کەس زۆر پەسەندی دڵم بوون کە تەنیا بۆ دڵ ودەروونی خۆیان شیعریان وتووە ، یەکەم عەلی کەمال باپیر (کەمالی) ودووهەم فایەق زێوەر (بەختیار) ە کە مەبەستی خۆدەرخستنیان زۆر کەم بووە . ئەوەی گەشەی بەم هەستەم دا چەند شتێك بوو .

یەکەم: مامۆستایەکی فارسی زانی ئەدەب دۆستی سنەییم هەبوو ناوی (مەلا میرزا) بوو کە هەڵاتووی ئەوسای ئێران بوو . لەمزگەوتی شێخەولای هەولێری (مزگەوتی دوو دەرگا) قوتابخانەی هەبوو . وابزانم زۆر قوتابی تری ئەو دەمەی وەك مامۆستا شاکیر فەتاح وموحەمەد قەفتانی خاوەنی چاپخانەی کامەرانی و لاوانی (دەرگەزێن) و(سەرشەقام) ی دەوروبەری ١٩٣٠ ئەیناسن بەلاٚم کەسیان وەك من هۆگری نەبوو .

دووهەم: ئەو چاپکراوە کوردیٚیانەی لەسەرەتای بیرکردنەوەمدا هەبوون بەتایبەتی چاپکراوەکانی (کوردی و مەریوانی) وەك (دیوانی نالی) و(دیوانی سالم) و(یادگاری لاوان) زۆر بەتاسەوە ئەمقۆستنەوە ، بەتایبەتی ئەو چەند پارچە شیعرەی گۆران کە بلاٚوکرانەوە تیایانداو هەستی خۆشویستنی گۆرانیان خستە دڵمەوەو پاشانیش ئەو هەستە هەر زیادی ئەکرد . سەرچاوەی

خوێندنەوەی من هەر بڵاوکراوەی کوردی بوو چونکە عەرەبیم نەئەزانی و ماموستای جاران بە کتێبی فارسیی وەك (گلستان) و(بوستان) و ئەوانە ، قوتابیان فێر ئەکرد .

سێهەم: خوالێخۆش بووی دایکم [1] کەهەموو قسەکانی شیعر بوون لەگەڵ نەخوێندەواریەکەشیدا شتی وای ئەوت سەرنجی ڕائەکێشا . تەنانەت چەند جار بەهۆی دەم و دوامانی خۆیەوە (کەناسراو بوو) ڕێی ڕزگاری لەدادگای عورفی لای کاربەدەستانی ئەوسا بۆ خۆش کردم . من ئەمەویٚ ڕۆژیٚ لەڕۆژان بۆم هەڵکەویٚ ئەم هونەرەی دایکم بخەمە پێش چاو ، بۆ ئەم مەبەستە تائێستا چەند کەسی وەك شێخ محەمەدی خاڵ و دوکتۆر کاوس قەفتان پیٚیان وتووم قسە نەستەقەکانی دایکم بکەم بە نامیلکەیەك . ڕێکەوت وابووە کەس وکارەکانی دایکم زۆریان شاعیر بوون وەك ماموستا نەجمەدین مەلاو مەلا سەعدی و ئەحمەد دەروێش (ئەخۆل) وکامەران موکری ومیرزا غەفووری حاجی هۆمەرو مەلا حەسەنی قازی (شاهۆ) .. باوکی دایکیشم مەلا ئەحمەدی مەلا عەلی کەلە مزگەوتەکەی نزیك هۆمەرمەندان مەلا بووە ، بەناونیشانی (زەلیل) گەلیٚ شیعری هەیە .

لەمناڵیما حەزم ئەکرد ببم بە (ئەفەندی) ، بەڵام دایکم ئەیووت ((من کچە مەلای نانە ڕەقم ، با کوڕەکەشم نانی شانی خۆی بخوا ، نەبیٚ بە (فەرمەسۆن))) . کەچی ڕێکەوت وای هێنا کوڕەکەی ببیٚ بە خەیاتی مۆدەی ژنانەی ئافرەتانی سنگ و باڵ ڕووت .

لەسکی دایکما بووم کە باوکم [2] کۆچی دوایی کرد.بۆیە هەر ئەوەندەی ئاوزام و توانام پەیدا کرد ناچاربووم بەڕۆژ کار بکەم وبەشەو لەمزگەوتی شێخ ئەمین لەگەڕەکی دەرگەزێن لای (کاکە مەلای پاوەیی) لەگەڵ فەقێکان بخوێنم . کاکە

---

[1])فاگمەی مەلا ئەحمەدی مەلا عەلی ، ئەچێتەوە سەر شێخەکانی ڕەشەکانی .

[2])سۆفی محەمەد، کە بەحەمە دیلان مەشهوور بووە ، کوڕی حاجی محەمەد صاڵحی کوڕی مستەفای کوڕی قوربانی ، لە هەمەوەندی سێتەبەسەر . هیچ پەیوەندییەکی بە بنەماڵەی مەلا ئەحمەدی دیلانەوە نییە .

مەلاش شارەزاییەکی ئەدەبی باشی هەبووە . لەپاشا چوومە قوتابخانەی زانستیی شەوان کە شەوانی سێشەموان کۆڕێکی هەفتانەی هەبوو بۆ خوێندنەوەی شیعرو وتاری سیاسی وکۆمەلآیەتی . ئەم کۆڕانەش زۆریان کار تێ ئەکردم .

بەلآم ئەوەی ئەم کانی دەروونەمی تەقاندەوەو شیعری پێ هەڵقولاَ کچێکی دراوسێمان بوو کەمارەبڕی منالێ بوو دڵی بەشووەکەیەوە نەبوو سۆزێکی لەدلاَ بوو خووی دابوە گۆرانی فۆلکلۆری ئەوەندەی لەبەر بوو من لەگەڵی دەرنەئەچووم . منیش هەولم ئەدا لەشێوەی فۆلکلۆری شیعری گۆرانی دانێم ، تاوام لێ هات بووم بە زەخیرەی شیعری فۆلکلۆری بۆ ئەو . ئەو کچە بەم شوە نەبەدڵەیەوە دانەنیشت . ئێستا ماڵێکی ئاسایی و منالی گەورەی لە شووی دووهەمی هەیەو تێکەڵیمان هەروا ماوە . لەم دوایی یەدا پێم ووت ئەگەر لە (یانە) کەمدا ناوی تۆیش بێنم خۆ دڵگیر نابی ؟ پێکەنی و ووتی ((من تازە بەم پیرییە لەڕێی لۆمەو تانەدا نەماوم . چی ئەنووسی بنووسە)) . بەلآم خۆم بڕیارم دا لەچاپی دووهەمدا –ئەگەر بوو– ناوەکەی لەگەڵ هەرچی بۆنەکەی لەشیعرەکەدا ، هەبوو ، لەپەراوێزدا بنووسمەوە ، چونکە تا درەنگ تر بێ خۆم پیرانەترو بێشەرمانەتر ئەتوانم بنووسم وڕووداوەکانیش شێوەیەکی داستانی وەرئەگرن . جارێ با ئەمە بوەستێ ودیسانەوە بگەڕێمەوە سەر مەبەستەکەم:

ئەم شیعرە فۆلکلۆرییانەی ئەم کچە هانیان دام هەڵبەستێکم بەشێوەیەکی ئەدەبی داناو بردم بو ڕۆژنامەی (ژین) ، ئەمە سەرەتاکەی بوو :

بەعەشقی تۆ بریندارم ، عیلاجی دڵ ئەبێ چی بێ ؟

خوالێخۆش بوو پیرەمێرد لەتەنیشت خۆیەوە دایناو و تێی گەیاندم کەدواییەکانی ڕێك نین ، بەلآم هانیشی دام کەلەسەر شیعر ووتن بڕۆمو هەرچیم بەبیردا هات بینووسم و بۆی بنێرم ، تائەویش چاکی بکاو بۆمی بلآوبکاتەوە . وایشمان کرد .هەموو جارێکیش پێی ئەوتم (عاشقە ڕووتە) .لەو ڕۆژەوە حەزم

ئەکرد هاوڕیّ یەکی بەهرەدارم ببیّ . لەسەردەمی لاویمدا پیرەمێردو عەلی کەمال و فایەق زێوەر زیاتر هاودەمم بوون . بەلاّم لەوکاتەوە کەپیر بووم حەز لەهاودەمی بەهرەمەندی تازەی لەخۆم گەنجتر ئەکەم .

تا لە سلێمانی بووم ئەوانەی لەویّ زیاتر هاودەمم بوون کامەران موکری و ع.ع. شەونم وکاکەی فەلاح بوون .کەهاتیشمە بەغدا داری دەستم زیاتر کاك محەمەدی مەلا کەریم بوو کە تا بیدوێنی بەهرەی لیّ وەر ئەگری و ، بە پشتی ئەوە بەرهەمە شیعری یەکانم بەم شێوە نویّیە ئامادە ئەکەمەوە بۆ چاپ و بەهەڵە نەچووم ئەم برایەم هەڵبژاردووە بۆ ئەم ئەرکەو داوام لیّ کردووە چەند دێڕێکیش پێشەکی بۆ بنووسیّ . گەلیّ جاریش سەرنج و تێبینی دوکتۆر عیزەدیین موستەفا یارمەتی باش بۆچوونی گەلیّ بابەتی ئەدەبی داوم و ڕێی لەبەرچاوما ڕوون کردۆتەوە . دکتۆر عیزەدیین هاوڕێی سەردەمی لاویم و تائێستامەو هەمیشە دۆستێکی دڵسۆز بووە بۆم .

لەگەڵ دەست پیّکردنی بلاّوکردنەوەی شیعرەکانم هەستم بەوە کرد کە تەنیا بەهرە بۆ شاعیر پێویست نییەو بەهرە بەتەنیا بەشی ناکا . شاعیر پێویستی بە زانیارییەکی تێکڕاییش هەیە . لەم سەردەمەدا چاپەمەنی عەرەبی زۆرتر یارمەتی ڕۆشنبیری ئەدا . بۆیە بەهۆی مەتالاّوە تاڕادەیەك خۆم فێری عەرەبی کردووە تا پارسەنگی شیعرەکانم لە واقیعی کوردی و پەیوەندی بە شیعری فارسی و عەرەبی یەوە زیاتر ڕێکخەم . حەزیشم لەشیعری وەرگێڕراو بۆ سەر ئەم زمانانە کردووە لەو شیعرانەی بێگانەکە وەرگێڕاونەتە سەر عەرەبی و خوێندومنەتەوە ، زۆریانم بەدڵ بووە ، بەلاّم هەرچەند شیعری ڕۆژاوایم لەڕووی هونەرییەوە لاپەسەندە ، زیاتر زەوقم لەگەڵ شیعری ڕۆژهەلاّتی ئەگونجیّ . بەتایبەتی شیعری نامیق کەمالی تورك و تاگووری هیندی . ڕاستەکەشی هەر شاعیریّ شێوەی جیاوازی خۆی هەیەو تێکڕا ئەتوانم بڵێم زۆربەی ئەوانەی کە شیعریانم دیوەو

خوێندوەتـەوە ، هەریەکـەیانم لەڕوویـەك یـان زیـاترەوە لاپەسـەندەو ، هەشـیانە ڕووی وای هەیە بەدڵما ناچێ .

لەو شاعیرانەی کە هێشتا لەژیاندان وشیعریان لەناو خەڵکی کوردستـانا بـاوو بڵاوە ، زۆر چێژ لە شیعری مامۆستایان هەژارو هێمن وهەردی و دیلان و ع.ح .ب و جـەمال شـاربازێڕی وەرئـەگرم و زەوقیـان لەگـەڵ زەوقـم ڕێـك ئەکـەوێ . بـەم بۆنەیەوە حەزئەکەم بڵێم من لە ژیانی شیعر وتنمدا ئەوەنـدە بەدەربەسـتی کۆن و نوێی شێوەی شیعرەوە نەبووم و بایەخدار لای من ئەوەیە سۆزو چـێژ لـە شـیعردا هەبێ و تائەوەی زۆرتر تیابێ سەرکەوتووترەو لام وایە ئەمـەش لـەبوونی بـەهرەی شیعرو باش زانینی سنعاتەکە و ڕاستی شاعیرەکەوە دێ ..

بەدرێژاییی ئەم ساڵانەی خەریك بونمـەوە بەهەنـەرەوە وام لێ هـاتووە تەنانـەت بـەو چـاوە سـەیری بەرگدروونەکەشـم بکـەم و ، بـەکارێکی هونـەری بـزانم . چـۆن زەوقم لەبەتامی و جوانی شیعرێك وەرگرتووەو پێی شادمان بووم ، ئاواش زەوقم لـەجوانی دروونـەکانم وەرگرتـووەو پێـی شـادمان بـووم . هـەر لەبـەر ئەوەشـە لەماوەی پەنجا ساڵ ئیش کردنا کـە چـل سـاڵی وەسـتایی بـووە لـە نانەسکی‌یەکە زیاتر پاشەکەوتێکم نەبووە .

شتێکی تریش هەیە لەبارەی شیعرەکانمەوە ئەمـەوێ بیڵـێم . ئـەوەش ئەوەتـە ئەوانەی وتوومن ، وەنەبێ لەگەڵ بیروباوەڕی خـۆم بەرابـەر بـن . بـەڵام کەلێشـاوی سۆزێکی هونەری هێرشی هێناوە، لەگەڵ ڕۆییوم. دواییش دڵم نەهاتووە بیگۆڕم. بۆ نمونـە ش یعری (داخ لـەدڵ)مـن بەسـەر هـەموو جوانێکمـدا سـەپاندووە، بـەڵام ئـەوە لەگـەڵ ڕاسـتی نـاگونجێ تـاك و تەرایـەك نـەبێ و، پـەیمان و مرۆڤایـەتی دەستێکی بەهێزی لەخۆشەویستی و لەهەموو ڕووداوێکدا هەیە.

پاڵـەوانی شـیعرەکانم ئـەو ڕووداوانەیـە بـە بەرچـاوما ڕابووردوون. جا ئەگـەر خۆم لەڕووداوەکەش زیاتر ڕۆیشتبم، ئەوە بەهۆی خەیاڵمەوە بووە.

ویستوومە شیعرەکەم بەپێزتربێ یان تام و بۆنی زیاتربێ. بۆیە لەوانەیە وردە بابەتی ناو پارچە شیعری هەمووی پێوەندی بەوکەسەوە نەبێ کەشیعرەکە سەبارەت بەو وتراوە، یان دوو سێ مەبەستی جیا جیام لەپارچە شیعرێکدا کۆکردبێتەوە.

ئەمجا بەهیوام بەچاوی لێبووردنەوە سەیری بەرهەمەکەم بکەن. خۆم ئەزانم چەند کاڵ و کرچیی تیایە، بەڵام بەهۆی خەیاتی و ماندوێتی نان پەیداکردنەوە نەمتوانیوە هەموو لایەنێکی ببگرم. تەنیا هەوڵم داوە شیعرەکانم کاریگەربن لەدڵ و دەروونداو گوێم ڕووکەشێکی ڕازاوەیان هەبێ یان نە.

مەدهۆش

دوو سێ وشەی پێویست

جاران کەدیوان یادیوەخانی تایبەتی هەبوو بۆ دەستەی دەرەبەگ و بازرگانەکان، شاعیرەکانیش، کەدەسەڵاتی دارایی‌یان نەبوو دیوان و دیوەخان

بۆخۆیـان پێکـەوەبنێن، کۆمەڵـەی شـیعرەکانی خۆیانیـان ناوئـەنا(دیـوان) ، بـەو بڕوایەی کەسەرمایەی ئەدەبیی ئەمانیش سامانێکەو بەم سامانەوە مافی ئەوەیان هەیە خاوەن دیوان بن. بەڵام لەگـەڵ پێشکەوتنی شارسـتانییەتدا باوی دیوەخـان نەما، لەباتیی ئەوە (نادی) یان (یانـە) بـوو بەپێشانگای بیروباوەڕی تایبـەتی بـۆ هـەرجۆرە هونـەرێك. لەبەرئـەوە منـیش ئـەم بەرهەمـەی خـۆم ناونـا (یانـەی دڵان) چونکە بیری چەندان جۆرە دڵم تیا کۆکردۆتەوە، چ هی خۆم و چ هـی هاوڕازەکـانم چ هی خاوەنی ئەو ڕووداوانەی بە بەرچاوما تێپـەڕیون، بەتایبـەتی دڵـی کچـان و، دڵی کوڕان و، دڵی پیران و، جێی مناڵەکانیشم و هاوپیشە بەرگدروەکانیشم تیا کردوەتەوە تا لەیانەی دڵانا ڕازی دەروونی خۆیان دەربڕن. بـەڵام دڵـی پـیران تـەنیا دڵی پیاوی پیرە، دڵی پیرێژنی تیا نی‌یە لەبەر دووشت:

یەکـەم: لام وایـە ژن تـاپیرتربێ دەریـای دڵـی فروانترئـەبێ، بۆیـە نـەموێرا خـۆم بخەمە گێژاوی ئەو دەریایەوە نەوەك سەری تیا دەرنەکەم.

دووەم: ویسـتم دایکـی مناڵـەکانم هاوبەشـیم لەگـەڵ بکـاو هەنـدێ شـارەزاییم بـداتێ و پـێم وت تـۆ خـۆت ئـەزانی شـیعرەکانی لەمەوبـەرم هـەمووی هـەوێنی خۆشەویستی خۆم و خۆتی تیایەو، کەبۆم شـەرح کردووی پێـی شـادمان بـووی.. ئەگەر بتویستایە زەوقی شاعیریت ئەکوشتم..

ئێسـتاش ئـەڵێم هەرشـتە جـوانی خـۆی تیایـەو، هـەروا پیریـش جـۆرە جوانی‌یـەکی خـۆی تیایـە، بـەڵام ئـەو هـەر ملـی نـەدا دان بـەپیری خۆیـدا بنـێ و هەڕەشەی لێکردم کەلەوبارەیەوە نەدوێم نەوەك ئەوبگرێتـەوە. هەرچـەند ویسـتم تێی بگەیەنم کە وەنەبێ هەرچیم وتبێ هەمووی بەسەرهاتی خـۆم بـێ، بـۆ نموونـە دڵی کچانم وتـووە لەگـەڵ ئەوەشـا کـەدیارە مـن کـچ نـیم.. گـەلێ شـتی تـریش هەیـە وتوومن، بەڵام خۆم لەگـەڵ ئـەوباوەڕەدانیم کەمەبەسـتێك بەسـەرهاتێك هێناویەتـە بەردەمم وەکوو ئەوەی کەوەفا لای کچان نی‌یـەو مرۆڤایـەتی تـەنیا ڕووکەشـە یـان پارە هەموو شتێکە، بەڵام دایکی مناڵەکانم هەر ملی نـەداو بۆیـە پێکـەوە بڕیارمـان

دا کـه دڵـی (پیرێـژن) دوابخـەین بـۆ چـاپی دووەمـی (یانـەی دڵان) کـەبۆم هـەروا پیریش کەخوا خۆی ئەزانیٚ کەی ئەبیٚ و، هەرکاتیٚ بیٚدیارە ئەوەندە درەنگ ئەبیٚ کەسمان نەتوانین نکوولی لەپیری خۆمان بکەین.